CZU: 330.15:502/504(478) **DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.8365381**

EVOLUȚIA IMPLEMENTĂRII EFICIENȚEI ECOLOGICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

MACARI Dragoș, *doctorand*
Universitatea de Stat din Moldova

CIȘLARI Anna, *doctorand*
Universitatea de Stat din Moldova,

Abstract
THE EVOLUTION OF ECO-EFFICIENCY IMPLEMENTATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA
Ecological efficiency is a concept for optimizing the impact of economic activity on the environment while ensuring minimal costs throughout the value chain. Its implementation in the Republic of Moldova started with a certain delay compared to Western countries due to the deterioration of the ecological state and the worsening of the situation in the energy sector. The application of eco-efficiency principles has found its reflection in policy documents related to the development of the "green" economy and the circular economy. Starting with 2019, the massive launch of projects aimed at greening the activity of economic agents and solving the waste problem began. In the same way, we consider the activity of popularizing ecological culture and the circular economy as important.
Key words*: ecological efficiency, green economy, circular economy*
JEL*: Z38, D00.*

Introducere

În Republica Moldova eficiența ecologică rămâne un domeniu slab examinat, aplicarea căruia a început relativ târziu față de țările industrial dezvoltate și a fost determinată de înrăutățirea substanțială a situației în domeniile ecologic și energetic.

Literatura de specialitate conține mai multe tratări a eficienței ecologice.

În abordarea Consiliului Mondial de Afaceri pentru Dezvoltare Durabilă, eco-eficiența „se bazează pe conceptul de utilizare a mai puține resurse pentru a genera mai multe bunuri și servicii și scăderea nivelurilor de deșeuri și poluare a mediului”. [13]

Grupul de autori în frunte cu Paulo Peças, sunt de opinia că „eco-eficiența este un concept cheie pentru ca companiile să ajungă la o dezvoltare mai durabilă, luând în considerare nu numai aspectul de valoare adăugată al activităților sale, ci și impactul asupra mediului”. [7]

Alți experți consideră eco-eficiența drept o strategie de management de a face mai mult cu mai puțin, care se bazează pe conceptul de a crea mai multe bunuri și servicii, folosind mai puține resurse și creând mai puține deșeuri și poluare. [2]

Aplicarea eficienței ecologice în Republica Moldova are loc în următoarele direcții:

- Promovarea economiei „verzi”.
- Ecologizarea activității economice.

Eficiența ecologică în Republica Moldova în lumina documentelor de politici și actelor normative. Promovarea conceptului de eficiență ecologică și-a găsit reflectarea într-un șir de documente de politici.

În primul rând, este vorba de strategiile promotoare ale economiei „verzi”:

- Strategia Națională de Dezvoltare ”Moldova 2030”.
- Strategia de mediu pentru anii 2014-2023.
- Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020.

De asemenea, activități de ecologizare a activității economice au fost incluse în cadrul următoarelor documente strategice naționale:

- Strategia de mediu pentru anii 2014-2023.
- Strategia de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în anul 2030.
- Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020.
- Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030.
- Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027.
- Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014-2028).

În decembrie 2021, Președintele Republicii Moldova a semnat decretul de creare a Consiliului consultativ pentru tranziția verde și securitatea energetică a Republicii Moldova, care are misiunea de coordonare a tranziției verde și a securității energetică a statului, precum și monitorizarea elaborării și realizării de către Guvern a politicilor publice necesare în acest proces.

În iunie 2022, Guvernul a aprobat Regulamentul privind transferurile de deșeuri, care a stabilit procedurile și regimurile de control pentru transferurile de deșeuri, în funcție de originea, destinația, ruta transferului și de tratamentul care se aplică deșeului la destinație.

În iulie 2022, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat modificările în Legea nr. 1515/1993 privind protecția mediului înconjurător pentru perfecționarea activităților de gestiune a deșeurilor în Republica Moldova.

3. Proiectele de implementare a economiei circulare în Republica Moldova. În noiembrie 2019, Guvernul Republicii Moldova a aprobat Programul de ecologizare a întreprinderilor mici și mijlocii. [8]

Acest Program a țintit ***trei domenii-cheie***:

- *Eficiența energiei și resurselor:* utilizarea responsabilă a energiei și a resurselor în întregul lanț valoric.
- *Economia circulară:* gestionarea materiei prime și a deșeurilor, reciclarea și reutilizarea, reducerea pierderilor de resurse valoroase și de oportunități de afaceri importante pentru întreprinderile mici și mijlocii.
- *Eco-inovarea:* crearea oportunităților de afaceri prin integrarea modelelor de afaceri „verzi" și circulare, implementarea tehnologiilor ecologice în procesul de producere a întreprinderilor mici și mijlocii existente și viitoare, care pot crea și vinde produse certificate, servicii și soluții „verzi" în toate sectoarele economiei naționale (Figura 1).

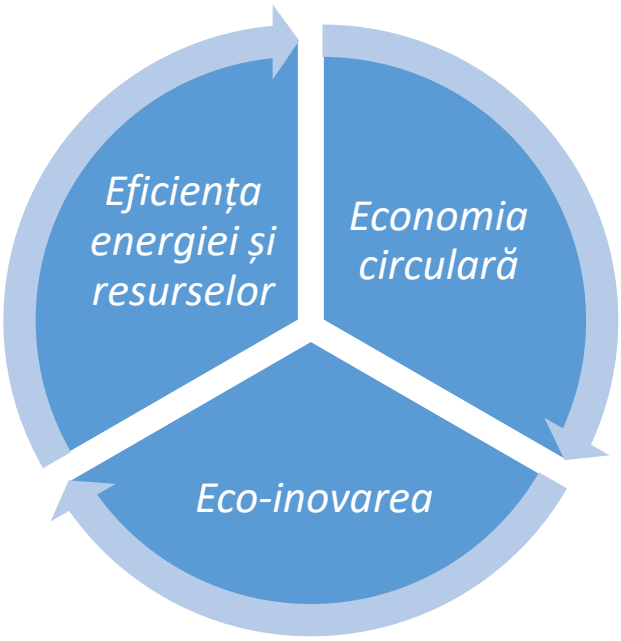

Figura 1. Domeniile-cheie ale Programului de ecologizare a întreprinderilor mici și mijlocii
Sursa: [8]

În anul 2021 în Republica Moldova a fost lansat proiectul "Susținerea ÎMM-urilor sectorului economiei circulare din UE pentru participarea la sistemul achizițiilor publice din țările parteneriatului Estic – P2GreenEST", care este menit să atragă Întreprinderile Mici și Mijlocii din Uniunea Europeană implicate ce activitatea în sectorul economiei circulare în participarea la achizițiile publice pentru proiectele de mediu ce necesită soluții inovatoare. [3]

Obiectivul acestui proiect este „de a asigura și a îmbunătăți accesul companiilor europene inovatoare active în sectorul managementului apei, gestionării deșeurilor, eficienței energetice, la procesul de achiziții publice din țara noastră prin încurajarea unor parteneriate durabile între ÎMM-uri, prin oferirea consultanței și prin susținerea companiilor din domeniul economiei circulare din Republica Moldova și Ucraina". [3]

La fel, în anul 2021 s-a anunțat că Proiectul Uniunea Europeană pentru Mediu a acordat suportul pentru elaborarea Programului Național pentru gestionarea deșeurilor în Republica Moldova, care urma să fie implementat în perioada anilor 2022-2027. [5]

Obiectivele proiectului de Program sunt următoarele:

- Perfecționarea colectării separate a anumitor deșeuri deșeurilor municipale.
- Ridicarea nivelului de recuperare a materialelor reciclabile, inclusiv a deșeurilor acoperite de responsabilitatea extinsă a producătorului.
- Crearea unei infrastructuri municipale de colectare a deșeurilor care să contribuie la reducerea cantității de deșeuri depozitate și stabilirea unui sistem de tratare adecvat pentru fiecare tip de deșeu.
- Întreprinderea măsurilor de reducere a generării de deșeuri și a utilizării rezonabile a deșeurilor materiale și a resurselor energetice.

În august 2021 a fost lansat un Program de grant destinat gestionării specifice a unor fluxuri de deșeuri în Republica Moldova: uleiuri uzate, anvelope uzate și vehicule scoase din uz. Antreprenorii cu durata minimă de activitate trei ani în domeniul colectării, reciclării, reutilizării și eliminării deșeurilor au fost invitați să acceseze granturi de până la 25 mii de euro. [1]

În noiembrie 2021 s-a anunțat despre realizarea proiectului finanțat prin intermediul Green City Lab Moldova, susținut de Facilitatea Globală de Mediu şi PNUD Moldova, care a prevăzut instalarea în municipiul Chișinău a 25 de automate pentru recuperarea ambalajelor uzate din plastic, sticlă și metal. În schimbul deșeurile aduse la reciclare, persoanele urmau să primească reduceri la cumpărăturile făcute în magazinele în care urmau să fie amplasate fizic automatele de reciclare. [4]

În iulie 2022, Guvernul a aprobat un proiect orientat spre reducerea cantității de deșeuri generate pe lanțul alimentar, prevenirea și diminuarea risipei alimentare. Esența acestui proiect este următoarea: „Proiectul are drept scop asigurarea tranziției către economia circulară, prin menținerea alimentelor în circuitul consumului și reducerea deșeurilor alimentare. Totodată, vor fi diminuate cheltuielile aferente pierderii și risipei alimentare. În acest sens, se încurajează redistribuirea surplusului de produse alimentare, în special a celor care se apropie de data-limită a termenului de valabilitate." [11]

În august 2022 s-a anunțat intenția rețelei de cafenele Tucano Coffee împreună cu PNUD și compania poloneză „EcoBean" de elaborare a unui studiu de fezabilitate a proiectului de colectare și utilizare a deșeurilor de cafea. [10]

În noiembrie 2022 a fost aprobat proiectul privind Deșeurile Solide din Moldova. Este vorba de o investiție de 68,1 milioane euro „pentru îmbunătățirea serviciilor de management al deșeurilor solide în întreaga țară, stabilirea sistemelor integrate de management al deșeurilor solide în trei Zone participante de Management al Deșeurilor, în conformitate cu Strategia Națională de Management al Deșeurilor din Moldova ("SNMD") și angajamentele țării în temeiul Acordului de Asociere cu UE". Parțial, în volum de 25,0 milioane euro, această investiție va fi finanțată dintr-un împrumut al Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare. [9]

Trebuie de recunoscut, că activitatea examinată din Republica Moldova a avut loc și unele insuccese. De exemplu, în ianuarie 2021 a fost anunțată sistarea proiectului-pilot al „ABS Recycling". Esența proiectului a fost prezentată în felul următor: „Angajații „ABS Recycling" sortau gunoiul manual, extrăgând 12 tipuri de plastic reciclabil din deșeurile municipale, aruncate în tomberoanele gri, claie peste grămadă. …Compania privată sorta gunoiul absolut gratuit, iar plasticul era reciclat, fiind cea mai mare fabrică de reciclare a plasticului din R. Moldova și cel mai mare producător de saci de plastic." [6]

„În contextul actual de dezvoltare a economiei naționale a Republicii Moldova trebuie să se conștientizeze că trecerea la economia circulară ar permite să se adopte un nou model economic mult mai inovativ și prosper care ar contribui, pe de o parte, la conservarea și creșterea capitalului natural prin gestionarea rezervelor limitate și echilibrarea fluxurilor de resurse regenerabile, pe de altă parte." [14]

În opinia noastră, succesul implementări conceptului eficienței ecologice în Republica Moldova, într-o anumită măsură, depinde de activitatea de popularizare a economiei circulare. Această sarcină a revenit Programului de stat Dezvoltarea mecanismului de formare a economiei circulare în Republica Moldova pentru perioada anilor 2020-2023. În cadrul acestuia au fost organizate un șir de activități și manifestații aferente. [12]

Concluzii

Eficiența ecologică a devenit un concept de bază a economiei moderne. Implementarea acestuia în Republica Moldova are loc cu suportul activ al partenerilor de dezvoltare. Baza politică a acestui proces au devenit strategiile aprobate de autoritățile centrale, precum și planurile de acțiuni aferente. Pentru realizarea lor a fost lansat un șir de proiecte de ecologizare a activităților economice în cadrul formării economiei verzi, de soluționare a problemelor deșeurilor, precum și constituirea economiei circulare. La fel, este de o importanță deosebită sunt măsurile de popularizare a conceptului examinat.

Bibliografie:

1. Antreprenorii din Moldova pot obține granturi de până la 25 mii de euro pentru gestionarea deșeurilor, https://ecopresa.md/antreprenorii-din-moldova-pot-obtine-granturi-de-pana-la-25-mii-de-euro-pentru-gestionarea-deseurilor/?fbclid=IwAR05PcK1OgPlpHnmkgdjxDWMzGtbOHa5oRGY6R7Br1_p8JZlXsrucdhyDl0
2. ČUČEK, Lidija; KLEMEŠ, Jiří Jaromír; KRAVANJA, Zdravko. Assessing and Measuring Environmental Impact and Sustainability, https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780127999685000051
3. ÎMM-urile europene din domeniul economiei circulare vor fi susținute să participe la achizițiile publice din Republica Moldova, pentru proiectele de mediu ce necesită soluții inovatoare, https://www.mediu.gov.md/ro/content/3545
4. În municipiul Chișinău vor fi instalate aparate de reciclare a ambalajelor din plastic, sticlă și aluminiu, https://tvrmoldova.md/social/in-municipiul-chisinau-vor-fi-instalate-aparate-de-reciclare-a-ambalajelor-din-plastic-sticla-si-aluminiu/?fbclid=IwAR00Ag4TBPXIm5s3fPdp_gXTR65hHaSUz2jivvPrZP-6t428KjHVz_dBfa4
5. Managementul deșeurilor și economia circulară în Republica Moldova sunt promovate cu suportul UE, https://eu4moldova.eu/ro/managementul-deseurilor-si-economia-circulara-in-republica-moldova-sunt-promovate-cu-suportul-ue/
6. MUNTEANU, Natalia. Cine trebuie să plătească pentru gestionarea deșeurilor, https://gazetadechisinau.md/2021/01/29/cine-trebuie-sa-plateasca-pentru-gestionarea-deseurilor/?fbclid=IwAR3ZkiY9f9TMVnb_Cod1HMU1DANi8e-XY-BOyJN6os0188zo1k-WwlLUfGI
7. PEÇAS, Paulo; GÖTZE, Uwe; BRAVO, Rita; RICHTER, Fanny; R,IBEIRO Inês. Advanced Applications in Manufacturing Enginering, https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B978008102414000001X
8. Primele 17 companii din republica moldova vor primi finanțare pentru activități de ecologizare, https://odimm.md/ro/presa/comunicate-de-presa/4958-primele-17-companii-din-republica-moldova-vor-primi-finantare-pentru-activitati-de-ecologizare
9. Proiectul privind Deșeurile Solide din Moldova, https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/psd-translation/52512/1395302437974/Moldova_Solid_Waste_Project_(Romanian).pdf?blobnocache=true

10. RAILEANU, Ana. Ce facem cu cafeaua consumată? Tucano și EcoBean își unesc eforturile pentru a recicla zațul de cafea, https://ecopresa.md/ce-facem-cu-cafeaua-consumata-tucano-si-ecobean-isi-unesc-eforturile-pentru-a-recicla-zatul-de-cafea/?fbclid=IwAR1qiAbPMRZJHU-4hlQ5ayS-Y6CVaSgLilYOAAVbHHLemEyrmd_Uw5RcW2Q
11. Risipa alimentară va fi prevenită și diminuată, https://me.gov.md/ro/content/risipa-alimentara-va-fi-prevenita-si-diminuata?fbclid=IwAR3HyD9FXCnv2Yu9aYmAS0tE1AOKq15dEwRZm_klw0-pA36zcX3A78uVIvc
12. Studii și cercetări privind economia circulară în Republica Moldova, https://www.facebook.com/econ.circulara.md/
13. SUBRAMANIAN, Senthilkannan Muthu. Ways of measuring the environmental impact of textile processing: An overview, https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780128197837000028?via%3Dihub
14. Victoria GANEA Nataliia TRUSHKINA, Mariana Rodica Ţîrlea, Iulita BÎRCĂ. (2022), Economia circulară – un model de perspectivă pentru Republica Moldova Circular Economy – a Perspective Model for the Republic of Moldova. *UNIVERS STRATEGIC*, Univers strategic. Anul XIII Nr. 4(52)/2022 București, decembrie 2022, Editor: Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir", pag. 52-68, http://iss.ucdc.ro/revista.html us52.pdf (ucdc.ro) ISSN 2068-1682, Online ISSN 2067-7464 us52.pdf (ucdc.ro), http://iss.ucdc.ro/revista-pdf/us52.pdf

Autorii corespondenți:
MACARI Dragoș, *ORCID: 0000-0003-3211-497X, mail:macari.dragoș@gmail.com*
CIȘLARI Anna, *ORCID: 0000-0001-7715-3089, mail: cep1usm@mail.ru*